

Tema 1. Evoluția istorică și situația actuală a Dreptului internațional și european al contractelor: aspecte generale

- 1. Considerații introductive**
- 2. Acțiunile instituțiilor internaționale privind crearea instrumentelor de drept uniform în domeniul contractelor**
- 3. Demersuri doctrinare privind armonizarea și codificarea dreptului european al contractelor.**
- 4. Acțiunile instituțiilor UE privind armonizarea dreptului contractelor.**
- 5. Privire generală asupra legislației UE în domeniul contractelor.**
- 6. Armonizarea legislațiilor naționale din Europa în materia contractelor.**

1. Considerații introductive

În pofida eforturilor de armonizare și uniformizare a dreptului contractelor întreprinse în ultimele decenii, obstacolele în calea activității comerciale transfrontaliere, create de diversitatea reglementărilor în materia contractuală, continuie să existe. În cadrul Uniunii Europene s-a remarcat că piața unică europeană se bazează pe o mare diversitate de contracte guvernate de legislații naționale diferite în materie. Este adevărat că legislația UE conține o serie de norme comune care abordează adesea probleme specifice, însă, aceste norme armonizate nu reglementează majoritatea domeniilor care intră în sfera dreptului contractelor și, acolo unde sunt aplicabile, în cele mai multe cazuri, acestea oferă statelor membre posibilitatea de a aplica norme substanțial diferite. În cadrul pieței unice europene, nu există un set unic de norme uniforme și cuprinzătoare în materia dreptului contractual care ar putea fi utilizate de către întreprinderi și consumatori în comerțul transfrontalier¹. Diferențele între normele privind modul de încheiere sau rezoluțiune a contractelor, privind mijloacele juridice în cazul livrării unui produs defectuos sau privind dobânzile care trebuie plătite în cazul unei plăți efectuate cu întârziere, sunt resimțite în viața cotidiană atât de comercianți, cât și de consumatori. Aceștia întâmpină mari dificultăți atunci când încearcă să profite de avantajele pieței unice a UE: creșterea costurilor legate de necesitatea ajustării contractelor transfrontaliere la diferitele politici comerciale sau de traducerile dispozițiilor legislației naționale străine aplicabile, insecuritatea juridică cauzată de necesitatea aplicării

¹Comunicarea Comisiei Europene din 11 octombrie 2011 (COM(2011) 636 final). [Online]: http://www.cdep.ro/afaceri_europene/CE/2011/COM_2011_636_RO_ACTE_f.pdf (Vizitat la: 24.03.2021).

legislației străine, ceea ce frânează dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, care reprezintă 99% din întreprinderile UE. Conștientizând problemele enunțate, în ultimele decenii, în cadrul instituțiilor UE, dar și în cadrul statelor europene, atât membre a UE, cât și a celor din afara Uniunii, s-au intensificat eforturile în vederea armonizării reglementărilor în materia contractelor, atât a celor interne cât și a celor transfrontaliere, iar sintagma ”dreptul european al contractelor” a apărut ca rod al acestor eforturi. Cu toate acestea, inițiativa supunerii contractelor unor reguli suprastatale a fost nu numai salutăată, dar și criticată, atât în cadrul instituțiilor UE, cât și în mediul de afaceri, iar în doctrină se afirmă că ”dreptul european al contractelor” continuă să fie un drept virtual, întrucât este departe de a se fi constituit într-un corp de reglementări obligatorii. Mai mult ca atât, unii doctrinari se întreabă dacă dreptul european al contractelor, ca ramură de drept, există în general, deoarece, aidoma lui Yeti², nu este suficient de a-i da un nume, pentru ca dreptul european al contractelor ”unificat” să existe³. În cele ce urmează vom examina demersurile în vederea constituirii și dezvoltării acestui domeniu juridic, întreprinse în ultimii ani în Europa.

2. Acțiunile instituțiilor internaționale privind crearea instrumentelor de drept uniform în domeniul contractelor

Într-o lume pe cale de globalizare, schimburile internaționale ale căror volum, intensitate, varietate, rapiditate, arie geografică, mijloace de realizare, sunt fără precedent, sunt adesea supuse la o multitudine de regimuri juridice. Dar comerțul internațional nu se poate împăca cu o atare situație juridică, plină de incertitudini. Dreptul comerțului internațional trebuie să fie astfel constituit încât să evite dificultățile provocate de multitudinea legislațiilor naționale și în primul să evite conflictele de legi. Remediu care corespunde acestui scop este uniformizarea pe plan internațional a normelor materiale și conflictuale. Anume instrumentele internaționale de uniformizare a dreptului oferă soluții eficiente privind unele probleme legate de abordări diferite în legislațiile naționale în materie de contracte comerciale internaționale.

Una din soluții este instituirea regulilor uniforme de drept internațional privat (conflictual). În acest context trebuie menționată Convenția de la Roma din 19 iunie 1980 asupra dreptului aplicabil obligațiilor contractuale⁴ (Convenția de la Roma), ratificată de toate statele membre ale UE și intrată în vigoare la 1

² ”Yeti” se presupune a fi un ipotetic om primitiv, de pe versantul sudic al munților Himalaia, cunoscut și ca „omul zăpezilor” sau „omul pădurii”.

³ Pichonnaz P. Le droit européen des contrats s'écrit-il à Bruxelles ? In : Revue de la Faculté de droit de l'Université de Liège. 2013, nr.1, p. 89-102.

⁴ Journal Officiel C 27 din 26.01.1998, p.34.

aprilie 1991. Regulile Convenției de la Roma se aplicau obligațiilor contractuale în toate situațiile în care este necesar de a alege dreptul național ce va guverna aceste obligații. Întitulat „caracterul universal”, articolul 2 al Convenției de la Roma dispune că legea desemnată în virtutea ei se aplică chiar dacă aceasta este legea unui stat ce nu este parte la convenție

Convenția este dominată de principiul autonomiei voinței părților contractului, în virtutea căruia părțile sunt libere să aleagă dreptul care va guverna raporturile lor contractuale. De asemenea, convenția în cauză instituie o serie de reguli în ce privește determinarea dreptului aplicabil contractului în lipsa alegerii părților în acest sens. Datorită numărului și importanței statelor care au adoptat-o ea a devenit un „pol juridic”, regulile ei inspirând jurisprudența diferitelor țări sau chiar fiind preluate de unii legislatori⁵.

Convenția de la Roma a fost înlocuită prin Regulamentul (CE) nr. [593/2008](#) al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I). Regulamentul Roma I, fiind un instrument comunitar modernizat, a preluat multe din soluțiile consacrate în Convenția de la Roma, în alte cazuri prevede soluții noi, adaptate mai bine necesităților actuale ale dreptului contractelor internaționale. Regulamentul se aplică contractelor încheiate începând cu data de 17 decembrie 2009.

Printre instrumentele de uniformizare a dreptului material locul central îl ocupă Convenția de la Viena din 11 aprilie 1980 asupra contractelor de vânzare internațională de mărfuri (Convenția de la Viena), care face parte, incontestabil, din convențiile internaționale cele mai importante, constituind un instrument eficient de armonizare a dreptului comerțului internațional. În primul rând, importanța ei se manifestă prin întinderea geografică a ariei sale de aplicare – numeroase țări de pe toate continentele au aderat la ea; la momentul actual Convenția de la Viena a întrunit aderarea sau ratificarea a 97 de state, care reprezintă 2/3 din comerțul mondial, inclusiv Republica Moldova (ratificată prin Hotărârea Parlamentului din 12 mai 1994). În al doilea rând, prin domeniul material de aplicare Convenția de la Viena supune unei reglementări globale și complexe ansamblul vânzărilor comerciale internaționale. În al treilea rând, datorită faptului că a împrumutat reguli atât din dreptul continental european, cât și din dreptul anglo-saxon⁶, Convenția de la Viena consacră soluții bine adaptate la necesitățile schimbului internațional de mărfuri.

Eforturile în vederea unificării dreptului contractelor pe plan internațional au luat de asemenea forme de instrumente fără forță obligatorie. Printre acestea locul de frunte îl ocupă, incontestabil, Principiile

⁵ Antoine Kassis, *Le nouveau droit européen des contrats internationaux*, Paris, Librairie generale de droit et de jurisprudence, 1993, p. 246 și urm.

⁶ Bridge M. *The International Sale of Goods, Law and Practice*, Oxford University Press, Oxford, New York, 1999, p. 3 și urm.

referitoare la contractele de comerț internațional, elaborate și publicate de UNIDROIT (Institutul Internațional pentru Unificarea Dreptului Privat⁷) în 1994. În 2004 este publicată o redacție nouă a Principiile UNIDROIT, iar ultima redacție revăzută și completată a Principiilor UNIDROIT a fost editată în 2016.⁸

În viziunea autorilor, Principiile au ca obiectiv stabilirea unui ansamblu echilibrat de regului destinate pentru utilizare în lumea întreagă, indiferent de tradițiile juridice și condițiile economice și politice a țărilor în care ele trebuie să se aplice. Potrivit Preambulului Principiilor ele se aplică următoarele situații:

- atunci când părțile acceptă ca contractul lor să fie guvernat de „Principiile generale ale dreptului”, „lex mercatoria” sau altă formulă similară;
- atunci când este imposibil de a stabili regula pertinentă a legii aplicabile;
- ele pot fi utilizate pentru interpretarea sau completarea altor instrumente de drept material uniform;
- ele pot servi ca model pentru legislatorii naționali sau internaționali.

Întrucât Principiile UNIDROIT reprezintă un sistem de regului ale dreptului contractelor ce sunt comune diferitelor sisteme juridice naționale și sunt mai bine adaptate condițiilor specifice ale operațiunilor de comerț internațional, părțile unui contract ar putea avea temeiuri solide pentru a le alege expres în calitate de reguli aplicabile contractului lor, în locul unei sau altei legislații naționale. Totodată, deși Principiile sunt concepute pentru contractele de comerț internațional, nimic nu se opune ca persoane private să convină să le aplice unui contract de comerț internațional”⁹.

Alte instrumente internaționale sunt legile tip elaborate de UNCITRAL¹⁰, care sunt mijloace importante de armonizare a dreptului contractelor internaționale. Aceste legi tip nu au forță juridică obligatorie, ci au caracter de recomandare, servind ca ”surse de inspirație” pentru legislatorii naționali. Printre acestea se numără: Legea tip UNCITRAL privind comerțul electronic din 1996; Legea tip

⁷ UNIDROIT este o organizație interguvernamentală independentă, cu sediul la Roma. Obiectivul său este de a studia mijloacele și metodele în vederea modernizării, armonizării și coordonării dreptului privat - în special drept comercial - între state sau grupuri de state și, în acest scop, dezvoltării instrumentelor juridice uniforme, principii și reguli. Institutul a fost creat în 1926 ca organ auxiliar al Societății Națiunilor; după dizolvarea sa, a fost reconstituit în 1940 în virtutea unui acord multilateral - Statutul organic al UNIDROIT. Membrii UNIDROIT sunt acele state care au aderat la Statutul său organic. UNIDROIT are în prezent 63 de state membre, de pe cinci continente, reprezentând diferite sisteme juridice, economice și politice, precum și diferite tradiții culturale. De la înființare, UNIDROIT a dezvoltat aproape șaptezeci de studii și proiecte. O mare parte din această activitate a avut ca rezultat instrumente internaționale, inclusiv convenții internaționale, legi-model, principii și ghiduri contractuale

⁸ <https://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2016>

⁹ Treaties and International Documents used in International Trade Law by Alain Prujiner, Montreal, 1992, p.29 și urm.

¹⁰ UNCITRAL este organismul principal în cadrul sistemului Națiunilor Unite în domeniul dreptului comercial internațional. UNCITRAL a fost însărcinată de Adunarea Generală cu armonizarea și unificarea progresivă a dreptului comercial internațional, în special prin pregătirea de noi convenții internaționale, modele de lege și legi uniforme.

UNCITRAL privind semnăturile electronice din 2001.

O serie de codificări a uzanțelor comerciale internaționale în materia contractelor au fost realizate sub egida Camerei de Comerț Internațională de la Paris¹¹ (CCI): Regulile INCOTERMS - "International Rules for the Interpretation of Trade Terms" (2020); Reguli și uzanțe uniforme în materia acreditivului documentar (Publicația CCI 600 din 2007) etc.

3. Demersuri doctrinare privind armonizarea și codificarea dreptului european al contractelor.

Problemele armonizării și codificării dreptului european al contractelor au constituit obiectul preocupării unor universitari notorii, care au dedicat eforturi importante acestei opere. Se cuvine de notat că locul doctrinei este esențial în elaborarea dreptului european al contractelor, astfel încât demersurile doctrinare au devansat pe acelea ale instituțiilor europene în acest proces. Astfel, începând cu anii 70 au fost înființate, în mod spontan, grupuri de cercetare, alcătuite în special din universitari, pentru a reflecta asupra regulilor comune ale dreptului contractelor, cu scopul de a face să conviețuiască diferitele tradiții juridice din Europa. Dintre acestea, ar trebui să menționăm, în primul rând, grupul numit "*Comisia pentru Dreptul European al Contractelor*" - o organizație neguvernamentală compusă din 22 de juriști din statele membre ale UE, prezidată de profesorul danez Ole Lando, care și-a desfășurat activitatea între 1982 și 2001 și care a publicat în 1995 prima versiune a „*Principiilor Dreptului European al Contractelor*” (*Principiile DEC*)¹².

Un grup la fel de renumit numit "*Grupul de Studiu pentru un Cod Civil european*" ("*Study Group on a European Civil Code*", numit prescurtat "*Study Group*"), compus din experți din 15 state membre ale UE și din unele state candidate la aderare, a fost înființat în 1998 de profesorul german Christian Von Bar. Acest grup s-a dovedit a fi deosebit de ambițios și a propus reguli pentru ansamblul dreptului privat european și nu doar pentru contracte. Lucrările grupului s-au

¹¹ CCI, ca organizație mondială de afaceri, a fost înființată în 1919 la Paris, ca persoană juridică de drept francez. Scopul CCI, potrivit site-ului său web, este „de a servi lumea afacerilor prin promovarea comerțului și a investițiilor, deschiderea piețelor pentru bunuri și servicii și libera circulație a capitalurilor”. Activitățile CCI acoperă, prin diferitele sale comitete și comisii, probleme precum arbitrajul, operațiunile bancare, concurența, comerțul electronic, reglementările și comerțul valal, serviciile financiare, asigurările, impozitarea, politica comercială, transportul și logistica. CCI efectuează cercetări în aceste domenii și elaborează standarde și orientări care ar putea fi aplicate de sectorul privat din întreaga lume. CCI este una dintre cele mai mari organizații de afaceri din lume, reprezentând 45 milioane de companii de toate dimensiunile în peste 130 de țări și acoperind toate sectoarele economiei. Una din principalele vocații ale CCI este uniformizarea uzanțelor comerciale internaționale. Printre cele mai importante culegeri de uzanțe sunt Regulile INCOTERMS - "International Rules for the Interpretation of Trade Terms" (2020). Sub auspiciile CCI activează una din cele mai prestigioase instituții de arbitraj comercial internațional din lume – Curtea de Arbitraj Internațional.

¹² Principles of European Contract Law. [Online]: https://www.trans-lex.org/400200/_/pecl/ (Vizitat la: 24.03.2021).

desfășurat în câteva centre universitare europene - Osnabruck și Hamburg (Germania), Innsbruck și Salzburg (Austria), Amsterdam, Utrecht și Tilburg (Olanda) și au fost consacrate unor așa domenii ca contractele de vânzare de servicii de lungă durată, în special contractele de construcții și servicii acordate de profesioniști (avocați, medici, contabili); titlurile de valoare; obligațiile extracontractuale; transferul proprietății asupra bunurilor mobile; îmbogățirea fără justă cauză etc. Lucrările în cauză comportă cercetări comparate, având ca obiectiv final un proiect integrat asupra domeniilor vizate care a devenit mai târziu proiectul Cadrului Comun de Referință (a se vedea *infra*).

Un alt grup, numit "*Grupul de Cercetare privind Dreptul Privat al Comunității Europene*" ("*Research Group on EC Private Law*" denumit și "*Acquis Group*"), a căutat să evidențieze „principiile comune” ale dreptului contractelor, degajându-le din *acquis-ul* comunitar. Acest grup de universitari europeni a publicat două volume, unul privind obligațiile precontractuale, încheierea contractului și condițiile generale abuzive¹³, celălalt privind regulile generale referitoare la livrarea mărfurilor, pachetele de servicii de călătorie și serviciile de plată¹⁴.

Un alt proiect, intitulat "*Codul European al Contractelor*" care este rodul muncii grupului de lucru sub conducerea profesorului din Italia Giuseppe Gandolfi, efectuat în cadrul Academiei Privatiștilor Europeni de la Pavia (Italia), a fost publicat în 2001¹⁵. Codul reprezintă un ansamblu de reguli și soluții bazate pe legislațiile statelor membre ale UE și a Elveției și acoperă domeniile formării contractelor, conținutului și formei, interpretării și efectelor, executării și neexecutării, cesiunii contractului și stingerii lui, anomaliilor contractelor și remediilor.

Concomitent, au fost desfășurate activități de cercetare de către "*Asociația Henri Capitant a Amicilor Culturii Juridice Franceze*" ("*Association Henri Capitant des Amis de la Culture Juridique Française*") și de către "*Societatea de Legislație Comparată*" ("*Société de Legislation*").

¹³Research Group on the Existing EC Private Law (Acquis Group). Contract I, Pre-contractual Obligations, Conclusion of Contract, Unfair Terms. Munich, 2007.

¹⁴Research Group on the Existing EC Private Law (Acquis Group). Contract II, General Provisions, Delivery of Goods, Package Travel and Payment Services, Principles of the Existing EC Contract Law (Acquis Principles). Munich, 2009.

¹⁵Code européen des contrats - Livre Premier. Milano: dott. A. Giuffrè editore, 2002.

Comparée”), care au publicat studiile ”*Principii contractuale comune*” și ”*Terminologie contractuală comună*”¹⁶.

Un alt grup, numit ”*Grupul Trento*”, coordonat de profesorii Mauro Bussani și Ugo Mattei, a avut o abordare similară din 1994, prin căutarea „nucleului comun” (*common core*) al dreptului privat european¹⁷. Acest proiect nu a fost direct orientat spre dezvoltarea unui Cod civil european, ci se baza teoria lui Rodolfo Sacco¹⁸, constând în compararea nu numai a soluțiilor tehnice și a regulilor de drept, dar și a surselor mai ascunse care pot influența soluțiile adoptate de judecători.

Un alt grup de cercetare din universitățile din Louvain (Belgia) și Maastricht (Olanda), condus de profesorul Walter Van Gerven, a început în 1994 un studiu care constă în analiza cazurilor concrete prin compararea jurisprudenței diferitelor state Europene, ce alcătuiește *Ius Commune*¹⁹.

Această enumerare a grupurilor de studiu, deși nu este exhaustivă, este suficientă pentru a demonstra interesul doctrinei europene în elaborarea dreptului european al contractelor.

Unele dintre aceste grupuri au primit chiar recunoaștere politică și finanțarea de către Parlament și Comisia Europeană. În special, prin Comunicarea Comisiei din 11 octombrie 2004 s-a încredințat Grupului de Studiu al unui Cod Civil European (*Study Group*) împreună cu Grupul de Cercetare privind Dreptul Privat al Comunității Europene (*Acquis Group*) să elaboreze textul intitulat ”*Proiectul Cadrului Comun de Referință. Principii, definiții și reguli model ale Dreptului Privat European*” (*Draft Common Frame of Reference – DCFR*)²⁰, care a fost publicat în februarie 2009. Acest text se bazează pe versiunea revăzută a Principiilor DEC și acoperă un spectru larg de domenii, cuprinzând compartimente referitoare la partea generală a obligațiilor, la contracte și alte acte juridice, obligații și drepturi corelative, unele contracte speciale, obligații necontractuale, dreptul de proprietate și alte domenii. Unul din scopurile acestui proiect a fost de a furniza material pentru un posibil Cadru Comun de Referință „politic”, care a fost preconizat în Planul de Acțiuni al Comisiei Europene din februarie 2003 (a se vedea *infra*). DCFR, aidoma unui cod, conține

¹⁶Fauvarque-Cosson B., Mazeaud D. European Contract Law. Materials for a Common Frame of Reference: Terminology, Guiding Principles, Model Rules. Munchen: Sellier, 2008.

¹⁷Bussani M., Mattei U. The Common Core of European Private Law. Deventer : Kluwer, 2003.

¹⁸Sacco R. La comparaison juridique au service de la connaissance du droit. Paris : Economica, 1991.

¹⁹Beale H., Hartkamp A., Kotz H., Tallon D. Contract Law. Oxford: Hart Publishing, 2002.

²⁰Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference. Germany, Munich: Sellier European Law Publishers, 2009. 643 p.

principii, reguli, însoțite de definiții în anexă. Prima ediție a fost urmată, în octombrie 2009, de șase volume (6563 de pagini!) de comentarii și note, care constituie „ediția completă” a DCFR. Se cuvine de menționat că publicarea acestei lucrări a suscitat atât elogii pentru activitatea desfășurată de membrii grupului de lucru și sprijin semnificativ din partea instituțiilor UE, cât și multe critici legate, în special, de natura juridică a DCFR, dar și de ideea însăși de codificare a dreptului european al contractelor.

4. Acțiunile instituțiilor UE privind armonizarea dreptului contractelor.

În ultimele trei decenii, instituțiile UE constant au focusat atenția asupra problematicii elaborării unui drept european al contractelor. Prin Comunicarea sa Consiliului și Parlamentului European din 11 iulie 2001 privind dreptul european al contractelor²¹ Comisia Europeană a lansat un amplu proces de consultări publice asupra problemelor ce decurg din divergențele între legislațiile naționale în materia contractelor. În lumina reacțiilor primite, Comisia Europeană a publicat la 12 februarie 2003 un Plan de Acțiuni asupra unui drept european al contractelor mai coerent²², în care, *inter alia*, s-a propus, să se revizuiască *acquis-ul* UE în domeniul dreptului consumatorilor, pentru a elimina neconcordanțele și a completa lacunele existente la nivel de reglementare. La fel, Planul de Acțiuni prevedea crearea unui *cadru comun de referință*, de care se va ghida legislatorul UE la adoptarea sau modificarea textelor legislative. Scopul a fost de a stabili un „set de definiții clare ale termenilor legali”, „de a enunța principiile fundamentale” și „de a prezenta modele coerente de reguli de drept al contractelor, inspirate din *acquis-ul* UE sau din cele mai bune soluții existente în cadrul sistemele juridice ale statelor membre”²³. Ca urmare Comisia a finanțat lucrările unei rețele universitare internaționale care a efectuat cercetări juridice preliminare (a se vedea *supra*).

În Comunicarea sa COM (2005) 456 final din 23 septembrie 2005, Comisia Europeană realizează primul său raport anual cu privire la situația legislației europene a contractelor și la revizuirea *acquis-ului*. Acesta prevede implementarea DCFR în calitate de instrumentul opțional

²¹ COM(2001) 398 final // Journal Officiel C 255 din 13.09.2001

²² Communication de la Commission au Parlement européen et au Conseil - Un plan d'action. COM(2003) 68 final. Journal Officiel C 63 din 15.03.2003.

ca un „al 28-lea regim” care trebuie ales în mod expres de către părți și care nu ar pune sub semnul întrebării cele 27 de reglementări naționale existente²³.

În continuare, Rezoluția Parlamentului din 3 septembrie 2008 privind Cadrul comun de referință pentru dreptul european al contractelor prevede că conținutul și efectul juridic al acestui document ”...poate varia de la un instrument legislativ cu caracter neobligatoriu până la crearea bazelor pentru un instrument opțional în dreptul european al contractelor”²⁴. În același sens, considerentul 14 din Regulamentul nr. 593/2008 din 17 iunie 2008 cunoscut sub numele de Roma I privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale la fel se referă la un instrument opțional²⁵.

În continuare, la 26 aprilie 2010, Comisia a numit un grup compus din 18 experți din diferite țări europene, a căror misiune era să ajute Comisia să elaboreze o propunere pentru un cadru comun de referință în domeniul dreptului european al contractelor, atât pentru consumatori, cât și pentru întreprinderi, în special: a) prin selectarea părților din DCFR care se referă direct sau indirect la dreptul contractelor; și (b) restructurarea, revizuirea și completarea anumitor părți ale DCFR, luând în considerare atât alte cercetări efectuate în acest domeniu, cât și acquis-ul UE²⁶. Acest program ambițios a fost realizat într-un singur an în douăsprezece sesiuni, rezultatul fiind Studiul de fezabilitate, care a fost publicat la 3 mai 2011²⁷.

Un alt demers pe calea creării unui drept european al contractelor a fost elaborarea de către Comisia Europeană a Cărții verzi privind opțiunile de politică în perspectiva unui drept european

²³ COM (2005) 456 final. [Online]: [https://eur-](https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0456:FIN:EN:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0456:FIN:EN:PDF](https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0456:FIN:EN:PDF) (Vizitat la: 25.03.2021).

²⁴ Rezoluția Parlamentului din 3 septembrie 2008 privind Cadrul comun de referință pentru dreptul european al contractelor. [Online]: <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0397+0+DOC+XML+V0//RO> (Vizitat la: 25.03.2021).

²⁵ ”(14) În cazul în care Comunitatea adoptă, în cadrul unui instrument juridic adecvat, norme de fond în materia contractelor, inclusiv clauze și condiții standard, respectivul act poate prevedea libertatea părților de a aplica normele respective”. Regulamentul nr. 593/2008 (CE) al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale. JO L 177/6 4.7.2008.

²⁶ Comunicat de presă, 21 mai 2010. [Online]: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_10_595 (Vizitat la: 25.03.2021).

²⁷ Comunicat de presă, 3 mai 2011. [Online]: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_11_523 (Vizitat la: 25.03.2021).

al contractelor pentru consumatori și întreprinderi, publicate la 1 iulie 2010, în care au fost prezentate șapte opțiuni posibile pentru a consolida piața internă prin ameliorarea coerenței reglementării în materia contractelor:

- o recomandare din partea Comisiei, la care ar fi anexat un instrument al dreptului contractual european și care ar invita statele membre fie să se inspire din acest instrument pentru a-și dezvolta legislația națională, fie să-l integreze ca regim opțional în sistemul lor intern sistemul juridic;

- un regulament care stabilește un instrument opțional al dreptului contractual european (sau „al doilea regim”) pe care părțile, consumatorii și întreprinderile, le-ar putea alege în mod liber să își reglementeze relațiile contractuale. Acest instrument opțional ar constitui o alternativă la legile contractuale existente în statele membre;

- o directivă privind dreptul european al contractelor, care definește standardele comune minime și care ar completa viitoarea directivă privind drepturile consumatorilor;

- un regulament care instituie o lege europeană a contractelor, care ar înlocui diversitatea legislațiilor naționale, cu un corp de reguli uniforme (inclusiv norme obligatorii pentru protecția părților slabe);

- crearea, din nou prin intermediul unui regulament, a unui autentic cod civil european, care să înlocuiască toate normele interne, cu un domeniu foarte larg (dreptul contractelor, dar și răspunderea delictuală și quasi-delictuală etc.).

În rezultatul studiilor efectuate de experți și consultărilor publice s-a ajuns la concluzia că trebuie să fie susținut un drept european al contractelor cu caracter opțional. De asemenea, acest instrument opțional ar putea fi completat cu un „set de instrumente” de referință, pentru a asigura coerența și calitatea legislației în materia dreptului european al contractelor.

Prin urmare, DCFR ar fi un nou regim al dreptului contractelor care nu este destinat să înlocuiască dreptul contractelor național, ci să îl suplimenteze. Această abordare a fost criticată pe motivul că ar duce la cumularea noului regim cu regimurile naționale existente și nu la eliminarea lor, ceea ce nu este un factor de simplificare a reglementărilor în

materie. Dimpotrivă, noile norme comunitare vor concura cu normele naționale și va fi necesar să se organizeze relația dintre dreptul comunitar și dreptul contractual național²⁸.

Următoarea acțiune a instituțiilor UE a avut loc la 11 octombrie 2011, când a fost publicată Comunicarea Comisiei Europene (COM(2011) 636 final), care a conținea propunerea de regulament privind *Legislația europeană comună în materie de vânzare (Common European Sales Law - CESL)*. Propunere dată includea o parte din „setul de instrumente” elaborat de Grupul de experți privind dreptul european al contractelor, având la bază DCFR, (a se vedea *supra*), luând în considerare contribuțiile pertinente din partea părților interesate și a experților. Propunerea era ”concepută ca o contribuție la promovarea creșterii și a schimburilor comerciale pe piața internă, având la bază respectarea libertății contractuale, a unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor, în conformitate cu principiile subsidiarității și proporționalității”²⁹. Propunerea prevedea un set cuprinzător de norme uniforme în materie contractuală care să reglementeze întregul ciclu de viață al unui contract de vânzare și care să devină parte integrantă a dreptului intern al fiecărui stat membru, ca un cadru alternativ de drept al contractelor. Cu ocazia acestei Comunicări, doamna Viviane Reding, vicepreședintă a Comisiei Europene și, totodată, responsabilă de justiție, a declarat cu entuziasm: „Legea europeană comună opțională privind vânzările va da un impuls pieței unice, motorul creșterii economice în Europa. Acesta va oferi întreprinderilor un mod ușor și ieftin de a-și extinde activitățile pe noile piețe europene, oferind în același timp consumatorilor oferte mai bune și un nivel ridicat de protecție ”³⁰.

Însă nu toți au împărtășit entuziasmul doamnei Viviane Reding, proiectul vizat fiind criticat pe larg, atât de experți, cât și de profesioniști interesați. Unii experți au obiectat că CESL se va aplica numai dacă părțile aleg acest instrument la încheierea contractului (*opt-in*); prin urmare, acesta ar fi un fel de al 28-lea sistem juridic, comun tuturor statelor membre, care se va aplica în paralel cu legislațiile naționale ale statelor membre și nu va rezolva problema uniformizării dreptului contractelor. În plus, CESL va putea fi aplicat doar tranzacțiilor transfrontaliere³¹.

²⁸Castets-Renard C. Droit européen des contrats : la simplification en marche ? [Online]: <https://books.openedition.org/putc/1310?lang=en> (Vizitat la: 25.03.2021).

²⁹COM(2011)636final.[Online]:

http://www.cdep.ro/afaceri_europene/CE/2011/COM_2011_636_RO_ACTE_f.pdf (Vizitat la: 25.03.2021).

³⁰[Online]: Viviane Reding (europa.eu) (Vizitat la: 25.03.2021).

³¹ Pichonnaz P. *Op. cit.*, p. 90-91.

Totodată, o coaliție de grupuri de lobby care activează pentru mediul de afaceri s-a pronunțat împotriva acestei propuneri, afirmând că aceasta doar va face mai complexe și mai costisitoare provocările pe care le pune piața unică. Contra propunerii s-au pronunțat și unele asociații de consumatori, care au susținut că cetățenii vor fi mai puțin protejați, deoarece companiile vor putea alege între două sisteme juridice și vor opta probabil pentru dreptul care le este cel mai favorabil³².

Cât privește procedurile în cadrul instituțiilor UE, în septembrie 2013, Comisia pentru Afaceri Juridice (JURI) a adoptat raportul care susținut propunerea, iar Comisia pentru Piața Internă și Protecția Consumatorilor (IMCO) a sugerat schimbarea formei juridice a CESL într-o directivă, care ar armoniza anumite aspecte ale răspunderii vânzătorului față de consumatori, completând astfel actuala directivă privind drepturile consumatorilor. Comisia IMCO a avut „dubii fundamentale cu privire la adecvarea propunerii Comisiei Europene” și a considerat că crearea unui instrument opțional ar duce la incertitudine juridică și ar fi dezavantajos pentru consumatori. La 26 februarie 2014, Parlamentul European a adoptat rezoluția legislativă privind CESL, propunând să-i limiteze domeniul de aplicare doar la tranzacțiile transfrontaliere la distanță (online) între companii și consumatori. În continuare, conform procedurii legislative ordinare (co-decizie), Regulamentul urma să fie adoptat de către Consiliul de Miniștri, lucru care nu s-a întâmplat. La 21 octombrie 2019, Conferința președinților a decis ca Parlamentul să solicite Comisiei retragerea oficială a propunerii CESL, iar la 29 septembrie 2020 Comisia a retras propunerea³³.

Necesitatea de a elimina obstacolele create de diferențele legislative în materie contractuală este recunoscută și într-o serie de documente strategice pentru UE: *Strategia Europa 2020*³⁴; *Planul de acțiune al Comisiei pentru punerea în aplicare a Programului de la Stockholm*³⁵, *O*

³² Gillet A., Fleming J. La loi sur les ventes sur le point d'être rejetée. [Online]: <https://www.euractiv.fr/section/economie/news/la-loi-sur-les-ventes-sur-le-point-d-etre-rejetee/> (Vizitat la: 25.03.2021).

³³ Document 52020XC0929(02). [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/fr/TXT/?uri=CELEX%3A52020XC0929%2802%29> (Vizitat la: 25.03.2021).

³⁴ Comunicarea Comisiei "Strategia Europa 2020. O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii". COM (2010) 2020 final, 3.3.2010, p. 21. [Online]: <https://www.eea.europa.eu/policy-documents/com-2010-2020-europe-2020> (Vizitat la: 25.03.2021).

³⁵ Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor "Crearea unui spațiu de libertate, securitate și justiție pentru cetățenii Europei, plan de

*agendă digitală pentru Europa*³⁶, care prevede crearea unui instrument legislativ opțional în materie contractuală drept una din acțiunile-cheie de promovare a economiei digitale; *Revizuirea „Small Business Act”*³⁷ care vizează eliminarea obstacolelor, inclusiv a celor create de legislația în materie contractuală, care limitează potențialul de creștere al întreprinderilor mici și mijlocii și *Actul privind piața unică*³⁸ care promovează ideea unui instrument juridic care ar facilita tranzacțiile transfrontaliere.

Cu toate acestea, necesitatea de a armoniza reglementările în domeniul dreptului contractelor a rămas la nivel de declarații și de documente strategice; nici un instrument oficial cuprinzător de uniformizare a dreptului contractelor, nici opțional, nici cu atât mai mult cu forță juridică obligatorie, nu a fost adoptat de către instituțiile UE. Demersurile privind armonizarea reglementărilor în materia contractelor au continuat să aibă un caracter sectorial, constând în elaborarea și perfecționarea acquis-ului UE în unele domenii specifice. De exemplu, Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2019 introduce norme care au scopul de a armoniza, în special, aspectele referitoare la conformitatea bunurilor, măsurile reparatorii aflate la dispoziția consumatorului în caz de lipsă de conformitate și modalitățile de exercitare a acestor măsuri reparatorii³⁹.

5. Privire generală asupra legislației UE în domeniul contractelor.

acțiune pentru punerea în aplicare a programului de la Stockholm”. COM (2010) 171 final, 20.4.2010, p. 5 și p. 24. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0171:FIN:EN:PDF> (Vizitat la: 25.03.2021).

³⁶Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor ”O agendă digitală pentru Europa”. COM (2010) 245 final, 26.8.2010, p. 13 și p. 37. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:FIN:EN:PDF> (Vizitat la: 25.03.2021).

³⁷Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor ”Revizuirea „Small Business Act” pentru Europa”. COM (2011) 78 final, 23.2.2011, p. 11 și p. 13. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0078> (Vizitat la: 25.03.2021).

³⁸Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor, „Actul privind piața unică – Douăsprezece pârgii pentru stimularea creșterii și întărirea încrederii – «Împreună pentru o nouă creștere»”. COM (2011) 206 final, 13.4.2011, p. 14 și p. 19. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0206:FIN:EN:PDF> (Vizitat la: 25.03.2021).

³⁹Directiva din 20 mai 2019 privind anumite aspecte referitoare la contractele de vânzare de bunuri, de modificare a Regulamentului (UE) 2017/2394 și a Directivei 2009/22/CE și de abrogare a Directivei 1999/44/CE [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0771&from=EN> (Vizitat la: 25.03.2021).

Dispoziții, având ca scop armonizarea dreptului privat și în special dreptul contractelor, sunt cuprinse într-un șir de acte ale UE. Obiectivele unor directive europene vizează direct armonizarea reglementărilor naționale în materie de contracte, în timp ce alte directive au un efect mai indirect asupra acestor reglementări. Directivele menționate enunță reguli privind încheierea contractului, conținutul și forma unei oferte și a acceptării ei, drepturile și obligațiile părților în ce privește executarea contractului, inclusiv neexecutarea sau executarea defectuoasă, în diferite sectoare, așa ca Contractele cu consumatorii, Sistemul de plăți, Agenții comerciale, Comerțul electronic, Serviciile financiare etc.

În continuare este o listă neexhaustivă a documentelor UE în domeniul contractelor:

1. Regulamentul nr. 593/2008 (CE) al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale. JO L 177/6 4.7.2008.
2. Directiva (UE) 2019/771 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2019 privind anumite aspecte referitoare la contractele de vânzare de bunuri, de modificare a Regulamentului (UE) 2017/2394 și a Directivei 2009/22/CE și de abrogare a Directivei 1999/44/CE // JO L 136, , pp. 28–50.
3. Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 05.04.1993 referitoare clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii // Journal Officiel L 95 din 21.04.1993; text consolidat accesibil pe: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A01993L0013-20220528>.
4. Directiva (UE) 2015/2302 a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2015 privind pachetele de servicii de călătorie și serviciile de călătorie asociate, de modificare a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 și a Directivei 2011/83/UE ale Parlamentului European și ale Consiliului și de abrogare a Directivei 90/314/CEE a Consiliului//JO L 326, , pp. 1–33.
5. Directiva 2011/83/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2011 privind drepturile consumatorilor, de modificare a Directivei 93/13/CEE a Consiliului și a Directivei 1999/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivei 85/577/CEE a Consiliului și a Directivei 97/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului //JO L 304, 22.11.2011, pp. 64–88.

6. Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului//JO L 133, pp. 66–92.
7. Directiva 97/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20.05.1997 privind protecția consumatorilor în materia contractelor la distanță // Journal Officiel L 144 din 04.06.1997.
8. Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 08.06.2000 referitoare la unele aspecte juridice a serviciilor societății informaționale, și în special de comerț electronic, pe piața internă // Journal Officiel L 171 din 17.07.2000.
9. Directiva 1999/93/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 1999 privind un cadru comunitar pentru semnăturile electronice//JO L 13, 19.1.2000, pp. 12–20
10. Directiva 2000/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29.06.2000 privind lupta contra întârzierii plăților în tranzacțiile comerciale // Journal Officiel L 200 din 08.08.2000.
11. Directiva 2009/24/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind protecția juridică a programelor pentru calculator (versiune codificată) (Text cu relevanță pentru SEE)//JO L 111, , pp. 16–22
12. Directiva 96/9/CE a Parlamentului european și a Consiliului din 11.03.1996 privind protecția juridică a bazelor de date // Journal Officiel L 77 din 27.03.1996.
13. Comunicarea Comisiei Europene privind dreptul european al contractelor, prezentată Consiliului și Parlamentului European la 11 iulie 2001 / COM(2001) 398 final // Journal Officiel C 255 din 13.09.2001.
14. Comunicarea Comisiei Europene Parlamentului European din 12 februarie privind Planul de acțiuni al Comisiei Europene – un drept european al contractelor mai coerent / COM(2003) 68 final // Journal Officiel C 63 din 15.03.2003.
15. Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor ”O agendă digitală pentru Europa”. COM (2010) 245 final, 26.8.2010, p. 13 și p. 37. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:FIN:EN:PDF> (Vizitat la: 25.03.2021).

16. Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor ”Revizuirea „Small Business Act” pentru Europa”. COM (2011) 78 final, 23.2.2011, p. 11 și p. 13. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0078> (Vizitat la: 25.03.2021).

17. Comunicarea Comisiei Europene din 11 octombrie 2011 (COM(2011) 636 final). [Online]: http://www.cdep.ro/afaceri_europene/CE/2011/COM_2011_636_RO_ACTE_f.pdf (Vizitat la: 24.03.2021).

18. Comunicarea Comisiei ”Strategia Europa 2020. O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii”. COM (2010) 2020 final, 3.3.2010, p. 21. [Online]: <https://www.eea.europa.eu/policy-documents/com-2010-2020-europe-2020> (Vizitat la: 25.03.2021).

5. Armonizarea legislațiilor naționale din Europa în materia contractelor

În ultimele două decenii legislațiile statelor europene în domeniul contractelor au evoluat semnificativ; într-o serie de țări de pe ”bătrânul continent” au fost efectuate reforme ale dreptului contractelor, fie pe calea adoptării unor coduri civile noi (de ex.: România (2011), Cehia (2014), Ungaria (2014)), fie pe calea adoptării unor legi de modernizare a reglementărilor existente în materia vizată (Germania (2001), Federația Rusă (2013), Franța (2016), Republica Moldova (2018)).

Este important de menționat că reforma dreptului contractelor a avut loc, inclusiv, în legislațiile, care au constituit mari ”generatoare” și ”surse de inspirație” ale dreptului civil, în general, și ale dreptului contractelor, în particular, în Europa și în întreaga lume. Ne referim, în particular, la Codul civil al Germaniei, care dincolo de faptul că a influențat puternic legislațiile civile și comerciale ale Austriei, Elveției, Greciei, Japoniei, Braziliei, URSS, Ungariei, Cehoslovaciei, Iugoslaviei, Republicii Moldova etc., a jucat un rol primordial în dezvoltarea doctrinei dreptului civil, fiind o expresie legislativă clasică a metodei și conceptului pandectist de codificare⁴⁰. Codul civil german a fost renovat în baza legii din 26 noiembrie 2001, denumită „de modernizare a dreptului obligațiilor”, care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2002. Legea în cauză prezintă o importanță crucială prin amploarea sa, prin modificările profunde pe care le-a adus. Procesul legislativ de reformare a dreptului obligațiilor în Germania a fost declanșat cu ocazia

⁴⁰Zweigert K., Kötz H. Introduction to Comparative Law. Oxford: Clarendon Press, 1992, p.103-122.

necesității transpunerii în dreptul german a unui șir de directive europene. Legislatorul a profitat de această ocazie și pentru a codifica soluțiile și regulile care s-au conturat în jurisprudență. Unul din scopurile urmărite în cadrul reformării dreptului german al obligațiilor a fost apropierea reglementărilor germane de „marile instrumente de uniformizare a dreptului contractelor” (Convenția de la Viena, Principiile UNIDROIT, Principiile DEC)⁴¹.

Un reper important pentru întreaga mișcare de unificare a dreptului contractelor în Europa îl constituie renovarea Codului civil francez, operată prin Ordonanța nr. 216-131 din 10 februarie 2016 de reformare a dreptului contractelor, a regimului general și a probei obligațiilor⁴², intrată în vigoare la 1 octombrie 2016. Codul civil francez, numit și Codul Napoleon, a servit drept model pentru multe sisteme de drept; integral, sau principalele sale concepte și instituții, au fost recepționate în așa țări ca Belgia, Luxemburg, Italia, Spania, Portugalia, România, unele țări din America Latină, Egipt, Libia, Irak, un mare număr de țări din Africa și din Oceania, statul Louisiana din SUA, provincia Quebec din Canada etc.⁴³ și a constituit, folosind expresia plastică a profesorului Ole Lando, președintele Comisiei pentru Dreptul European al Contractelor (a se vedea *supra*), „cel mai important produs de export care a existat cândva în perioada modernă..., posedând întotdeauna o remarcabilă vitalitate”⁴⁴. Necesitatea acestei reforme a fost dictată de evoluțiile dreptului, jurisprudenței și doctrinei pe parcursul a mai mult de două secole, deoarece titlul 3 din cartea a III-a referitor la dreptul contractual nu se modificase de la intrarea în vigoare a Codului Napoleon în 1804. Astfel, mai multe reglementări și concepte au fost depășite în fața noilor provocări cu care se confruntă societatea franceză, în contextul integrării europene și al globalizării. Această reformă vine să revigoreze Codul lui Napoleon în încercarea de a-i menține atractivitatea și competitivitatea.

⁴¹Witz C. La nouvelle jeunesse du BGB insufflée par la réforme du droit des obligations. Paris: recueil Dalloz, 2002, nr.42/7095, p.3156-3161; Schley M. La grande réforme du droit des obligations en Allemagne. Paris: recueil Dalloz, 2002, nr.21/7074, p. 1738-1740.

⁴² Ordonnance n°216-131 du 10 février 2016 portant réforme du droit des contrats, du régime général et de la preuve des obligations,
[Online]:<https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000032004939&categorieLien=id>
(Vizitat la: 25.03.2021).

⁴³Zweigert K., Kotz H. *Op. cit.*, p.159-162.

⁴⁴Lando O. L’avant-projet de réforme du droit des obligations et les Principes du droit européen des contrats: analyse de certaines différences. *Revue du droit des contrats*, nr.1, 2006, p.175.

Una din cele mai recente opere de modernizare a legislației civile și a dreptului contractelor, în particular, este reforma înfăptuită în Republica Moldova, prin adoptarea Legii privind modernizarea Codului civil și modificarea și completarea unor acte legislative, nr.133 din 15 noiembrie 2018⁴⁵. Reforma Codului civil al Republicii Moldova reprezintă un efort de amploare pe calea modernizării infrastructurii juridice naționale și aducerea acestora în linia celor mai moderne reglementări, totodată ținând cont de problemele interpretării și aplicării redacției anterioare a Codului civil. În acest scop, au fost studiate și s-au ținut cont de ultimele evoluții legislative pe plan internațional și european, în special, DCFR, CESL, codurile civile din Franța, Germania, Italia, Olanda, Cehia, Ungaria, România etc. Totodată, au fost transpuse în legislația națională prevederile pertinente din acquis-ului UE. Reforma se încadrează în realizarea angajamentelor pe care și le a asumat țara noastră în baza Acordului de Asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte, din 2014, care prevede că Republica Moldova realizează apropierea treptată a legislației sale de dreptul Uniunii și de instrumentele internaționale menționate în anexele la acest acord⁴⁶. La fel, obținerea statutului de țară-candidat pentru aderarea la UE în iunie 2022 și aprobarea Hotărârii de Guvern nr.829/2023 cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe anii 2024-2027 prevede armonizarea legislației naționale cu acquis-ul comunitar, care permite evaluarea progresului și determinarea pașilor necesari pentru a atinge standardele europene în domenii esențiale.

Generalizând cele relatate, putem conchide că procesul de uniformizare a reglementărilor în materia contractelor este unul complex și dificil, iar noțiunea ”drept european al contractelor”, ca emanație a instituțiilor UE, desemnează mai degrabă un deziderat decât o realitate; deziderat care se pare că are mai mulți adversari decât susținători. Într-adevăr, acquis-ul UE în acest domeniu continuă să aibă un caracter sectorial și fragmentar. *Cadrul Comun de Referință pentru Dreptul European al Contractelor*, ca instrument ”politic”, care ar unifica dreptul contractelor, așa cum se preconiza cu aproape două decenii în urmă, până în prezent nu a fost oficializat, iar DCFR elaborat de cercetători din diferite centre universitare europene a rămas să fie o operă

⁴⁵Monitorul Oficial, nr. 467-479 din 14.12.2018, art. 784.

⁴⁶Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 260 din 20 august 2014 [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A2014A0830%2801%29> (Vizitat la: 25.03.2021).

doctrinară. Mai mult ca atât, proiectul CESL, care, într-o formă mai restrânsă, conține concepte și elemente de bază din DCFR, a fost scos de pe agenda instituțiilor UE.

Cu toate acestea, procesul de uniformizare a dreptului european al contractelor, deși într-un ritm mai lent decât și-ar dori promotorii și susținătorii acestui proces, continuă pe diferite căi. Una din căi este elaborarea și perfecționarea *acquis*-ului comunitar, care conține reglementări în materia contractelor, atât pentru consumatori, cât și pentru întreprinderi. O altă cale este elaborarea unei teorii generale a contractelor, prin intermediul operelor doctrinare și a instrumentelor de uniformizare a dreptului cu caracter opțional, cum este, în particular, DCFR, care constituie "surse de inspirație", atât pentru legislatorul UE, cât și pentru legislatorii naționali. Astfel, soluțiile consacrate în aceste instrumente pot dobândi valoare normativă indirect, contribuind la uniformizarea dreptului contractelor în cadrul UE și în afara ei. Reformele legislațiilor civile în diferite state europene, care au avut loc în ultimii ani, demonstrează că are loc un proces de uniformizare implicită a dreptului contractelor în cadrul Europei, codificările în materie inspirându-se unele din altele, dar și din instrumentele evocate mai sus.

Prin urmare, **chiar și în lipsa unui cadru juridic comun bine încheiat și coerent în materie contractuală la nivelul UE, existența noțiunii "dreptul european al contractelor" poate fi justificată prin constituirea unui ansamblu de principii, noțiuni și reguli comune care se cristalizează în cadrul procesului de apropiere (armonizare, unificare) a reglementărilor în materia vizată în dreptul comparat, în jurisprudența și în doctrina din Europa (în acest sens, termenul "european" se referă nu la UE, ci la continentul european).**